Paldöken

Hak'kın Yanında, Halkla Beraber.

10 TEMMUZ 1946 PAZARTESİ

ERZURUM

FİYATI 15.000 TL.

Doğu Anadolu'da İngiliz Politikası (2)

● Dr. Yavuz ÖZDEMİR

Eskiye oranla güçlenmesine rağmen Avrupa'daki gelişmelerin uzağında bulunan Rus ekonomisine rağmen bunu gizleyen Rus yayılması ve Avrupa'daki mevcut güç dengelerinde meydana gelebilecek değişiklik endişesi İngiltere, Fransa ve Piyemonto (İtalya)'nın Ruslara karşı Osmanlı Devleti'nin yanında savaşa girmelerine sebebiyet vermiştir. (12)

Osmanlı, İngiliz, Fransız ve İtalyan blokunu karşısında bulan Rusya, deniz ve kıyılarda hiç bir varlık göstere mezken, karada giriştikleri harekatla 25 Kasım 1855 tarihinde Kars'ı işgal etmeyi başardılar. Kars'ı işgal ettikten sonra güçlü bir şekilde sulh masasına oturmak isteğiyle Ruslar sulh için müzakere talebinde bulundular. Bunun üzerine Paris'te toplanan Osmanlı Devleti, İngiltere, Fransa, Piyemonte, Prusya, Avusturya ve Rusya devletlerinin murahhasları 30 Mart 1856 tarihinde Paris Muâhedesi'ni imzaladılar. (13)

Kırım Savaşı ile müttefikler Rus gücüne ve öz saygısına büyük bir darbe indirilirken, (14) bugünkü modern Avrupa'nın temellerinin atılmasında da önemli bir aşama kaydedilmiş, savaşın sonucu imzalanan Paris Antlaşması ile Osmanlı Devleti bir Avrupa Devleti sayılırken, Rusya dışlanmış, dış kaynaklı Islahat Fermanı içe karşı beyan edilmiştir. Ayrıca geçici bir süre de olsa Rusya'nın emellerini suya düşürülmüş fakat sürekli mücadele halinde olduğu Osmanlı Devleti de savaşın getirdiği yük dolayısıyla müttefiklerinden borç alma yoluna gitmiş ve sonuçta Avrupa devletlerinin mali denetimi altına girmiştir. (16)

Son çağların en büyük savaşlarından biri olan Kırım Savaşı sonucunda imzalanan Paris Antlaşması ile Kara deniz'de donanma bulundurma yasağı 1870 tarihinde Alman-Fransız bunalımı nedeniyle Rusya tarafından ihlâl edilmiş, 18 Ocak 1871'de Alman İmparatorluğu'nun kuruluşunun ilân edilmesiyle birlikte Avrupa'da mevcut denge ler sarsılmış, Fransa ile Almanya rakip iki devlet haline gelmişlerdir. Ayrıca Fransa ile İngiltere arasında Orta Doğu bölgesindeki çekişmeler Rusya'ya Osmanlı Devleti'ne karşı daha serbest hareket etme imkânı verirken, Asya ve Uzak Doğu ile Avrupa arasındaki deniz bağlantısını son derece kısaltan Süveyş Kanalı'nın 1869 yılında dünya gemiciliğine açılması (18) İngiltere açısından boğazların önemininin kısmen azalması şeklinde değerlendirilmiş ve İngiltere'nin Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü koruma politikasında nispî bir tereddüde yol açmıştır.

Avrupalı devletlerin aralarındaki çekişme ve çatışmalar, 1870'lerden sonra Rusya'nın Panislavist bir politika izlemeğe başlaması, 1872 yılında Birinci Üç İmparatorlar Birliği'nin kurulması ile Rus, Alman ve Avusturya-Macaristan imparatorluklarının ortak hareket etmeleri, 1875 yılında Hersek halkının vergi sorunundan dolayı ayaklanması üzerine adı geçen üç devlet, bölgede reform yapılması konusunda Osmanlı Devleti'ne baskıda bulunmalarına rağmen sonuç alamayınca 1876 yılında meşruti idareye geçmiş olan Osmanlı Devleti'nin Balkan topraklarının paylaşılması mevzuunda Avusturya ve Rusya 1877 tarihinde Peşte'de anlaşmaya vardılar. (19)

Bütün bu gelişme ve sebeplerden dolayı "93 Harbi" denilen 1877-78 Osmanlı-Rus Harbi çıkmıştır. 1877-78 Osmanlı-Rus Harbi'nde Ruslar, Balkanlar yönünden İstanbul önlerine kadar gelirlerken, Doğu Anadolu'da bir kısım toprakları işgal etmişler, öteden beri Asya içerilerinden Trabzon'a gelen büyük yol üzerindeki önemli merkezlerden biri olan (20) Erzurum'a da ikinci defa girmeyi başarmışlardır.

(12) Oral Sander, a. g. e., s. 219-220
(13) Emin Ali Çavlı, Kırım Harbi, İstanbul, 1957, s. 17
(14) Paul Kennedy, Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri (Çev: Birtane Karanakçı), Ankara, 1990, s. 207
(15) Oral Sander, Siyasi Tarih, Ankara, 1986, s. 222
(16) Oral Sander, a. g. e., s. 221-222
(18) Fahir Armaoğlu, 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi, Ankara, 1984, s. 31
(19) Oral ander, a. g. e., s. 224-225
(20) W. Heyd, Yakın Doğu Ticaret Tarihi (Çev: Enver Z. Karal), Ankara, 1975, s. 51